

Opinie o zmianach klimatu i transformacji energetycznej

Opracowali
Michał Feliksiak i Beata Roguska

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku

Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W skrócie

- Opinia publiczna jest stosunkowo zgodna w przekonaniu, że zmiany klimatu stanowią dla nas zagrożenie (68%), przy czym większa jej część (51%) uważa, że są one jednym z wielu niebezpiecznych zjawisk, a mniejsza (17%) – postrzega je jako największe zagrożenie dla współczesnej cywilizacji. O tym, że zjawisko to nie jest niebezpieczne, mówi co piąty badany (21%), a 3% uważa, że taki proces w ogóle nie występuje. Od poprzedniego pomiaru sprzed ponad czterech lat zmniejszył się (o 9 punktów procentowych) odsetek określających zmiany klimatu jako największe zagrożenia dla ludzkości, natomiast zwiększył się (o 6 punktów) udział niewiążących z tym zjawiskiem większych obaw.
- Blisko dwie trzecie badanych (64%, od 2018 roku spadek o 13 punktów procentowych) uważa, że zmiany klimatu są przede wszystkim rezultatem działalności człowieka, a ponad dwukrotnie mniej osób (29%, wzrost o 11 punktów) przypisuje je przyczynom naturalnym.
- Większość badanych mających świadomość globalnego ocieplenia (58%) twierdzi, że każdy może swoimi działaniami przyczynić do ograniczenia zmian klimatu, natomiast o braku poczucia wpływu na to zjawisko mówi ponad jedna trzecia (36%). Dwa najczęściej wymieniane ogólne typy działań, jakie możemy podjąć w tym kontekście, to odpowiedzialna konsumpcja i ograniczenie produkcji odpadów (66%) oraz zmiana systemów ogrzewania i korzystanie z energii elektrycznej (39%).
- Unijny cel klimatyczny zakładający zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto do roku 2025 popiera łącznie 26% ogółu badanych, a 67% uważa, że Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej we własnym tempie. Tegoroczne dane są zbliżone do ubiegłorocznych.
- Większość Polaków popiera odchodzenia od węgla na rzecz bardziej ekologicznych sposobów produkcji energii, jednak obecnie to poparcie jest najniższe od roku 2015 – deklaruje je 55% badanych (o 6 punktów procentowych mniej niż rok temu, o 15 punktów mniej niż dwa lata temu i aż od 19 punktów mniej niż w 2021 roku). Przekonanie, że wytwarzanie energii powinno opierać się głównie na krajowych zasobach węgla kamiennego, wyraża 39% ankietowanych (o 8 punktów więcej niż rok temu, o 16 punktów więcej niż dwa lata temu i o 20 punktów więcej niż w 2021 roku).
- Polacy w większości są zdania, że powinno się rozwijać się zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii (57%). Pozostali częściej uważają, że obecnie należy skupić się na rozwoju OZE (24%) niż na nieodnawialnych źródłach energii (14%). W ostatnich latach przybywa osób kładących nacisk na potrzebę rozwoju nieodnawialnych źródeł energii i zmniejsza się odsetek zwolenników koncentrowania się na pozyskiwaniu energii z OZE.

SPIS TREŚCI

Czy zmiany klimatu stanowią zagrożenie i co jest ich przyczyną?.....	1
Czy i jak działać wobec globalnego ocieplenia?.....	7
Kiedy neutralność klimatyczna?	12
Kierunki zmian w energetyce	14

W listopadowym sondażu¹ zapytaliśmy Polaków o zmiany klimatu. Interesowało nas, czy globalne ocieplenie jest postrzegane jako zagrożenie, co jest – zdaniem badanych – jego główną przyczyną oraz czy i jak można mu przeciwdziałać. Poruszyliśmy również zagadnienia ściśle z tym związane, dotyczące transformacji energetycznej i perspektywy osiągnięcia przez Polskę neutralności klimatycznej.

CZY ZMIANY KLIMATU STANOWIĄ ZAGROŻENIE I CO JEST ICH PRZYCZYNĄ?

Opinia publiczna jest stosunkowo zgodna w przekonaniu, że zmiany klimatu stanowią dla nas zagrożenie (68%), przy czym większa jej część (51%) uważa, że są one jednym z wielu niebezpiecznych zjawisk, a mniejsza (17%) postrzega je jako jedno z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji. O tym, że zjawisko to nie jest niebezpieczne, mówi co piąty badany (21%), choć tylko nieliczni z tej grupy (5%) w ogóle nie kojarzą zmian klimatu z czymś dla nas groźnym. Skala denializmu klimatycznego wyrażającego się w przekonaniu, że takie zjawisko, jak globalne ocieplenie nie zachodzi, jest marginalna (3%). Jak opinie na ten temat zmieniły się od poprzedniego pomiaru sprzed ponad czterech lat? Wyraźnie, bo o 9 punktów procentowych (z 26%) zmniejszyła się grupa badanych określających zmiany klimatu jako jedno z największych zagrożeń dla ludzkości, natomiast zwiększył się – o 6 punktów (z 15%) – udział respondentów niewiążących z tym zjawiskiem większych obaw. Można zauważyć, że na tle wszystkich poprzednich pomiarów, które prowadzimy od 2009 roku, odsetek osób postrzegających zmiany klimatu jako zagrożenie jest obecnie najniższy z dotychczas rejestrowanych, z kolei odsetek nienadających im takiej rangi lub też po prostu w nie niewierzących, jest rekordowo wysoki.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (427) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

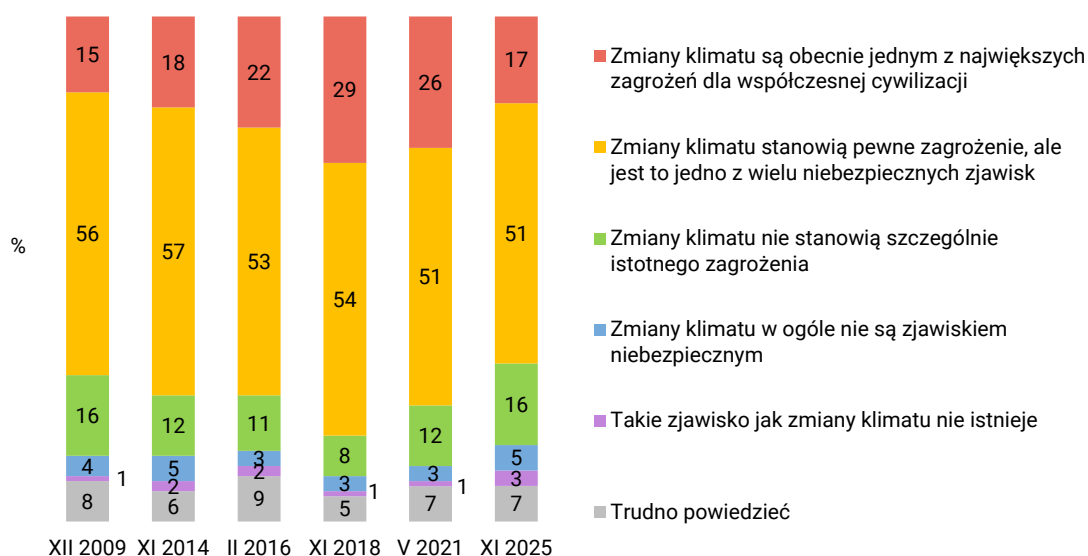
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 6 do 17 listopada 2025 roku na próbie liczącej 992 osoby (w tym: 60,1% metodą CAPI, 23,0% – CATI i 16,9% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Jaka jest Pana(i) osobista opinia na temat zmian klimatu?

Najsilniej na sposób postrzegania zmian klimatu wpływają poglądy polityczne i preferencje partyjne badanych. Za poważne zagrożenie najczęściej uznają je osoby o poglądach lewicowych, popierające Lewicę lub partię Razem, a także, choć w mniejszej mierze, Koalicję Obywatelską. Z kolei wśród osób identyfikujących się z prawicą oraz zwolenników obu Konfederacji, zwłaszcza Konfederacji Korony Polskiej, jak i w elektoracie Prawa i Sprawiedliwości, relatywnie liczne są głosy bagatelizujące zjawisko globalnego ocieplenia lub w ogóle kwestionujące jego istnienie.

TABELA 1

		Jaka jest Pana(i) osobista opinia na temat zmian klimatu?					
		Zmiany klimatu są obecnie jednym z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji	Zmiany klimatu stanowią pewne zagrożenie, ale jest to jedno z wielu niebezpiecznych zjawisk	Zmiany klimatu nie stanowią szczególnie istotnego zagrożenia	Zmiany klimatu w ogóle nie są zjawiskiem niebezpiecznym	Takie zjawisko jak zmiany klimatu nie istnieje	Trudno powiedzieć
		w procentach					
Ogółem		17	51	16	5	3	7
Poglądy polityczne	Lewicowe	29	53	10	4	0	3
	Centrowe	20	56	12	5	2	4
	Prawicowe	8	47	26	8	6	6
	Nieokreślone	14	52	14	3	5	13
Preferencje partyjne	Koalicja Obywatelska	29	56	7	5	0	3
	Konfederacja WiN	1	57	33	4	3	1
	Konfederacja KP	0	32	42	10	13	3
	Lewica + Razem	39	53	5	2	0	2
	Prawo i Sprawiedliwość	7	49	24	7	6	7

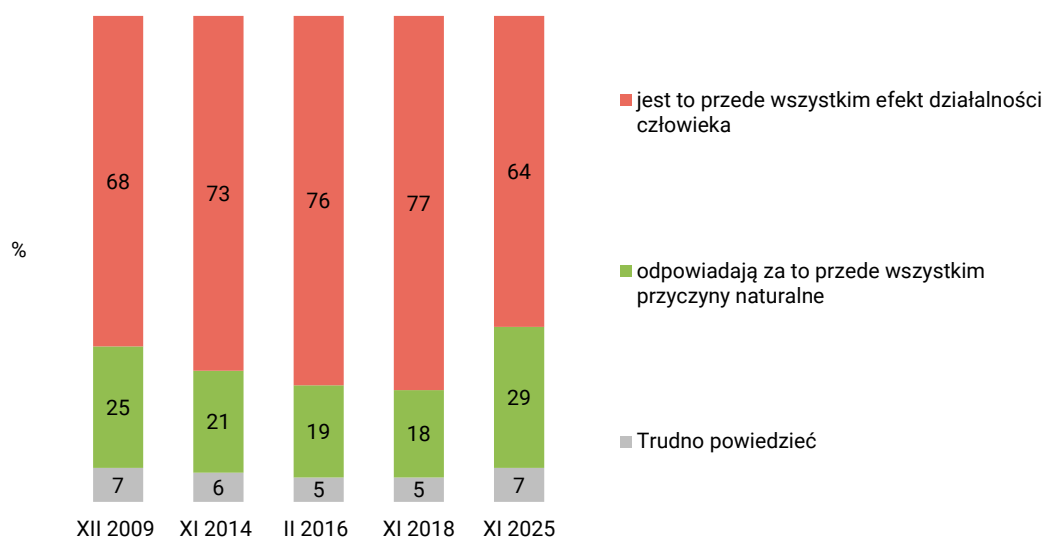
Ze względu na niewielką liczbę zwolenników partii Razem, dołączono ich do elektoratu Lewicy

Opinie o zmianach klimatu są również powiązane ze statusem społeczno-ekonomicznym badanych. Większe niż przeciętne zaniepokojenie globalnym ociepleniem przejawiają osoby najlepiej wykształcone, kadra kierownicza i specjaliści, pracownicy administracyjno-biurowi, respondenci uzyskujący wysokie dochody *per capita* (4000 zł lub więcej), natomiast głosy sceptyczne są stosunkowo częste wśród mających wykształcenie zasadnicze zawodowe, techników i średniego personelu, pracowników usług, robotników (wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych) oraz prywatnych przedsiębiorców, a także respondentów uzyskujących niskie dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (od 2000 zł do 2999 zł).

Zdaniem przeważającej części badanych świadomych globalnego ocieplenia, na zmiany klimatu mamy wpływ. Blisko dwie trzecie (64%) uważa, że są one przede wszystkim rezultatem działalności człowieka, a ponad dwukrotnie mniej osób (29%) przypisuje je przyczynom naturalnym. W tym przypadku również nastąpiła wyraźna zmiana w stosunku do wyników wcześniejszych badań. Od poprzedniego pomiaru zmniejszył się odsetek wskazujących jako źródło globalnego ocieplenia działalność człowieka (spadek o 13 punktów procentowych, z 77%) i przybyło będących innego zdania (wzrost o 11 punktów, z 18%). Warto zauważyć, że obecne wyniki są rekordowe na tle wszystkich wcześniejszych pomiarów – najmniej osób widzi w zmianach klimatu efekt działalności ludzkiej, a najwięcej konsekwencję pewnych procesów naturalnych.

CBOS

RYS. 2. Gdzie upatrywał(a)by Pan(i) przede wszystkim przyczyn zmian klimatu?
Czy, Pana(i) zdaniem:

Odpowiedzi badanych, którzy mają świadomość zmian klimatycznych

Ze wskazaniem głównej przyczyny globalnego ocieplenia najsilniej korespondują czynniki światopoglądowo-polityczne. Przekonaniem, że jest ono wywołane działalnością człowieka, wyróżniają się osoby identyfikujące się z lewicą (i, w mniejszym stopniu, z centrum), a także potencjalni wyborcy Lewicy, partii Razem i Koalicji Obywatelskiej. Lokowanie źródeł globalnego

ocieplenia po stronie procesów naturalnych przeważa wśród zwolenników Konfederacji Korony Polskiej. Jest też wyraźnie częstsze niż przeciętnie w elektoracie Konfederacji Wolność i Niepodległość, Prawa i Sprawiedliwości oraz – generalnie – wśród identyfikujących się z prawicą.

TABELA 2

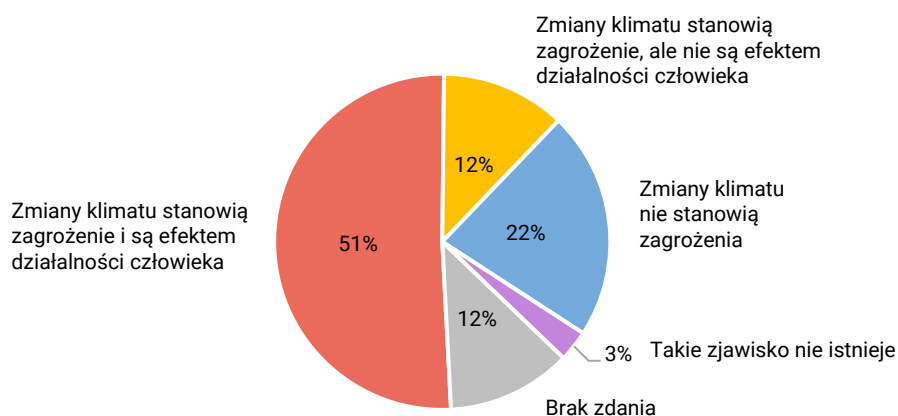
		Gdzie upatrywał(a)by Pan(i) przede wszystkim przyczyn zmian klimatu? Czy, Pana(i) zdaniem:		
		jest to przede wszystkim efekt działalności człowieka	odpowiadają za to przede wszystkim przyczyny naturalne	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Ogółem		64	29	7
Poglądy polityczne	Lewica	78	17	5
	Centrum	70	23	7
	Prawica	48	43	9
	Trudno powiedzieć	64	27	10
Preferencje partyjne	Koalicja Obywatelska	81	14	5
	Konfederacja WiN	53	38	9
	Konfederacja KP	38	54	8
	Lewica + Razem	86	9	5
	Prawo i Sprawiedliwość	48	45	8

Ze względu na niewielką liczbę zwolenników partii Razem, dołączono ich do elektoratu Lewicy

Upatrywaniem zmian klimatu w przyczynach niezależnych od działalności człowieka wyróżniają się osoby mające wykształcenie zasadnicze zawodowe lub podstawowe, rolnicy, robotnicy (szczególnie wykwalifikowani), badani uzyskujący niskie dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym, z kolei o przeważającej roli człowieka w emisji gazów cieplarnianych relatywnie często mówią respondenci mający wyższe wykształcenie, kadra kierownicza i specjaliści, pracownicy administracyjno-biurowi, ankietowani uzyskujący wysokie dochody *per capita*, mieszkańcy największych (500 000+ ludności) i średnich (20 000–99 999 ludności) miast, a także najmłodszy badani, uczniowie i studenci.

Na podstawie tych dwóch pytań utworzony został wskaźnik uwzględniający zarówno nastawienie do zmian klimatu, jak i interpretację ich głównej przyczyny. Na jego podstawie można powiedzieć, że połowa Polaków (51%) postrzega zmiany klimatu jako zagrożenie i jednocześnie efekt działalności człowieka. Około jednej ósmej badanych (12%) również kojarzy je z czymś niebezpiecznym, ale ich głównego źródła upatruje w przyczynach naturalnych. Ponad jedna piąta respondentów (22%) nie wiąże z tym zjawiskiem szczególnych obaw, a trzech na stu (3%) w ogóle kwestionuje jego istnienie.

RYS. 3. Postawy wobec zmian klimatu

Na postawy wobec globalnego ocieplenia największy wpływ mają polityczno-światopoglądowe cechy respondentów (poglądy, preferencje partyjne, a także – choć w mniejszym stopniu – religijność), a poza tym niektóre czynniki statusu społeczno-ekonomicznego (wykształcenie, dochody, grupa zawodowa). Świadomością zmian klimatu, jak i przeświadczeniem o ich antropogenicznej genezie najczęściej charakteryzują się badani:

- o poglądach lewicowych, potencjalni wyborcy Lewicy, partii Razem lub Koalicji Obywatelskiej,
- nieangażujący się religijnie,
- najlepiej wykształceni,
- pracujący jako kadra kierownicza i specjaliści lub pracownicy administracyjno-biurowi,
- uzyskujący dochody *per capita* wynoszące co najmniej 4000 zł,
- mieszkający w metropoliach (i w – w mniejszej mierze – w miastach średniej wielkości),
- w wieku 18–24 lata oraz 45–54 lata.

Sceptycyzm klimatyczny (a niekiedy też denializm) współwystępuje z:

- poglądami prawicowymi,
- poparciem dla Konfederacji KP, Konfederacji WiN, a także PiS,
- dużym zaangażowaniem w praktyki religijne,
- wykształceniem zasadniczym zawodowym
- pracą w usługach (ponadto samo zaprzeczanie zmianom klimatycznym jest relatywnie częste wśród prywatnych przedsiębiorców),
- niskimi dochodami w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (2000–2999 zł).

TABELA 3

		Postawy wobec zmian klimatu				
		Zmiany klimatu stanowią zagrożenie i są efektem działalności człowieka	Zmiany klimatu stanowią zagrożenie, ale nie są efektem działalności człowieka	Zmiany klimatu nie stanowią zagrożenia	Takie zjawisko nie istnieje	Brak zdania
Ogółem		51	12	22	3	12
Płeć	Mężczyźni	47	12	25	5	11
	Kobiety	54	13	18	2	12
Wiek	18–24	58	6	23	4	9
	25–34	50	17	22	1	9
	35–44	52	11	25	4	8
	45–54	58	13	18	3	8
	55–64	52	13	18	2	14
	65+	42	12	23	4	19
Wielkość miejscowości	Wieś	44	17	22	3	13
	Miasto do 19 999	44	11	26	2	17
	20 000 – 99 999	59	9	21	4	7
	100 000 – 499 999	51	13	23	5	9
	500 000 i więcej mieszkańców	66	7	12	4	11
Wykształcenie	Podstawowe	35	16	19	6	25
	Zasadnicze zawodowe	35	18	28	5	14
	Średnie	49	12	22	4	12
	Wyższe	69	8	17	2	5
Grupa społeczno-zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykształceniem	69	7	16	3	5
	Średni personel, technicy	50	8	27	3	12
	Pracownicy adm.-biurowi	72	5	16		7
	Pracownicy usług	50	13	31	2	5
	Robotnicy wykwalifikowani	37	21	25	4	13
	Robotnicy niewykwalifikowani	45	16	26	3	10
	Rolnicy	38	31	19	3	9
	Pracujący na własny rachunek	48	17	22	7	5
Dochody per capita	Do 1999 zł	39	15	24	6	17
	Od 2000 do 2999 zł	33	13	31	4	19
	Od 3000 do 3999 zł	52	14	24	4	6
	Od 4000 do 5999 zł	63	11	14	4	7
	6000 zł i więcej	67	10	18	2	4
Poglądy	Lewicowe	70	9	14	0	7
	Centrowe	58	13	17	3	10
	Prawicowe	35	15	33	6	11
	Nieokreślone	46	11	16	5	21
Preferencje partyjne	Koalicja Obywatelska	73	8	12	0	7
	Konfederacja WiN	38	16	38	3	6
	Konfederacja KP	19	13	53	13	3
	Lewica + Razem	81	5	9	0	5
	Prawo i Sprawiedliwość	33	17	31	6	13
Praktyki religijne	Kilka razy w tygodniu	38	5	31	12	14
	Raz w tygodniu	41	14	24	5	16
	1–2 razy w miesiącu	37	20	30	3	10
	Kilka razy w roku	55	12	20	2	11
	W ogóle nie uczestniczy	71	10	13	2	5

* Ze względu na niewielką liczbę zwolenników partii Razem, dołączono ich do elektoratu Lewicy

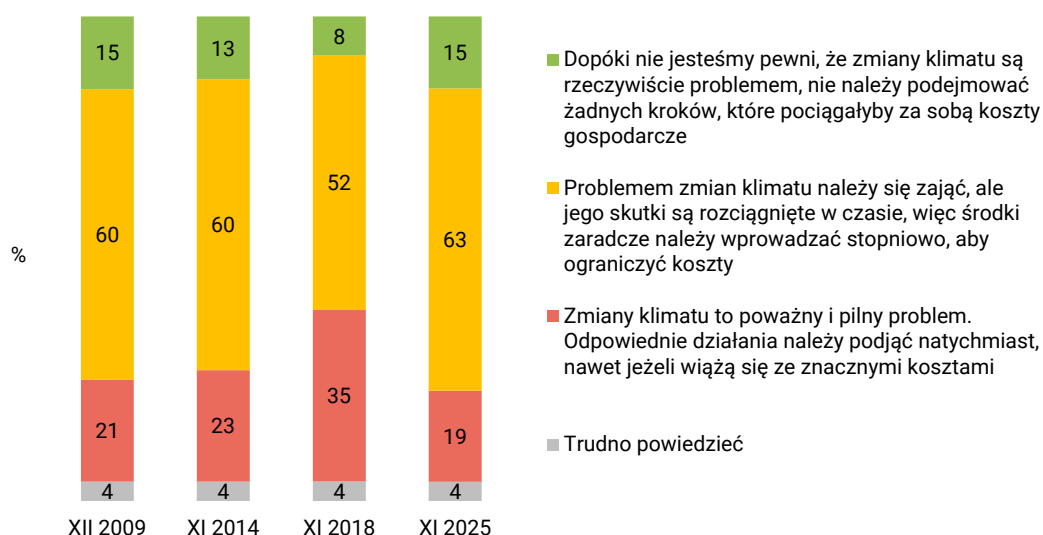
CZY I JAK DZIAŁAĆ WOBEC GLOBALNEGO OCIEPLENIA?

Co poszczególne kraje, w tym Polska, powinny zrobić, żeby przeciwdziałać globalnemu ociepleniu? Większość badanych (63%), którzy mają świadomość zmian klimatycznych, opowiada się wyważonym sposobem reagowania twierdząc, że skutki globalnego ocieplenia są rozciągnięte w czasie, więc i środki zaradcze należy wprowadzać stopniowo, aby ograniczać koszty. Około jednej piątej pytanych (19%) uważa natomiast, że globalne ocieplenie jest na tyle poważnym i pilnym problemem, że działania powinny być natychmiastowe, nawet jeśli wiążą się ze znacznymi kosztami. Przeciwnego zdania jest 15% respondentów, którzy deklarują, że dopóki nie jesteśmy pewni, że zmiany klimatu rzeczywiście są problemem, nie należy podejmować kroków, które pociągałyby za sobą skutki gospodarcze.

CBOS

RYS. 4. Co poszczególne kraje, w tym Polska, powinny, Pana(i) zdaniem, zrobić w związku ze zmianami klimatu?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY MAJĄ ŚWIADOMOŚĆ ZMIAN KLIMATYCZNYCH

Postulowany sposób działania wobec globalnego ocieplenia jest silnie powiązany z postawami wobec zmian klimatu. Można jednak zauważyć, że we wszystkich grupach, a więc zarówno wśród tych, którzy postrzegają zmiany klimatu jako zagrożenie, jak i wśród tych, którzy je bagatelizują, przeważa opinia o potrzebie stopniowego wprowadzania środków zaradczych, aby ograniczać koszty. Co rozumiałe, wśród sceptyków i denialistów znaczna część postuluje niepodjęcie żadnych kroków.

TABELA 4

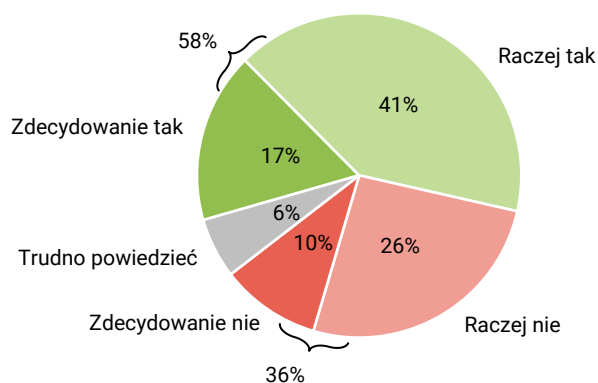
Postawy wobec zmian klimatu	Co poszczególne kraje, w tym Polska, powinny, Pana(i) zdaniem, zrobić w związku ze zmianami klimatu?			
	Dopóki nie jesteśmy pewni, że zmiany klimatu są rzeczywiście problemem, nie należy podejmować żadnych kroków, które pociągałyby za sobą koszty gospodarcze	Problemem zmian klimatu należy się zająć, ale jego skutki są rozciągnięte w czasie, więc środki zaradcze należy wprowadzać stopniowo, aby ograniczyć koszty	Zmiany klimatu to poważny i pilny problem. Odpowiednie działania należy podjąć natychmiast, nawet jeżeli wiążą się ze znacznymi kosztami	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zmiany klimatu stanowią zagrożenie i są efektem działalności człowieka	5	66	27	2
Zmiany klimatu stanowią zagrożenie, ale nie są efektem działalności człowieka	20	64	13	3
Zmiany klimatu nie stanowią zagrożenia / takie zjawisko nie istnieje	40	52	5	3
Brak zdania	11	42	4	43

Czy badani mają poczucie, że działania zwykłych ludzi – podobnych do nich – mogą przyczynić się do ograniczenia zmian klimatycznych? Większość, bo około sześciu na dziesięciu mających świadomość zmian klimatycznych (58%), deklaruje poczucie sprawstwa w tym względzie, natomiast o braku wpływu mówi ponad jedna trzecia (36%).

CBOS

RYS. 5. Czy działania podejmowane przez ludzi takich jak Pan(i) mogą przyczynić się do ograniczenia zmian klimatu?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY MAJĄ ŚWIADOMOŚĆ ZMIAN KLIMATYCZNYCH

Z poczuciem sprawstwa klimatycznego współwystępuje zaniepokojenie zmianami klimatu i przeświadczenie o ich antropogenicznych przyczynach. Wśród bagatelizujących lub w ogóle kwestionujących globalne ocieplenie, większość nie ma poczucia, że działania zwykłych ludzi mogą coś zmienić.

TABELA 5

Postawy wobec zmian klimatu	Czy działania podejmowane przez ludzi takich jak Pan(i) mogą przyczynić się do ograniczenia zmian klimatu?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zmiany klimatu stanowią zagrożenie i są efektem działalności człowieka	73	23	5
Zmiany klimatu stanowią zagrożenie, ale nie są efektem działalności człowieka	44	49	7
Zmiany klimatu nie stanowią zagrożenia / takie zjawisko nie istnieje	33	60	7
Brak zdania	45	39	16

W poczuciu sprawstwa lub jego braku duże znaczenie odgrywają takie cechy, jak wykształcenie, poglądy polityczne i płeć, a w dalszej kolejności również wiek. O tym, że indywidualne działania mają znaczenie, częściej są przekonani respondenci o lewicowych poglądach, najlepiej wykształceni, najmłodsi i w wieku od 45 do 54 lat; częściej kobiety niż mężczyźni. Z kolei o braku możliwości wpływania na globalne ocieplenie w większym stopniu niż przeciętnie mówią osoby o poglądach prawicowych, mający wykształcenie zasadnicze zawodowe lub podstawowe oraz najstarsi ankietowani (65+).

TABELA 6

		Czy działania podejmowane przez ludzi takich jak Pan(i) mogą przyczynić się do ograniczenia zmian klimatu?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Ogółem		58	36	6
Płeć	Mężczyźni	52	41	7
	Kobiety	63	31	6
Wiek	18–24 lata	64	27	9
	25–34	59	40	1
	35–44	59	34	6
	45–54	66	29	5
	55–64	57	35	9
	65 lat i więcej	48	44	8
Wykształcenie	Podstawowe	46	44	10
	Zasadnicze zawodowe	44	48	8
	Średnie	58	34	8
	Wyższe	69	28	3
Poglądy polityczne	Lewicowe	67	27	6
	Centrowe	60	34	5
	Prawicowe	49	46	6
	Nieokreślone	55	31	14

Osoby mające poczucie wpływu na ograniczenie zmian klimatu, zapytaliśmy o to, w jaki sposób ich działania mogą się przyczynić do realizacji tego celu. Badani odpowiadali na pytanie otwarte, a więc nie korzystali z gotowej kafeterii odpowiedzi, ale formułowali je samodzielnie.

Odpowiedzi respondentów w zdecydowanej największej części dotyczyły odpowiedzialnej konsumpcji i ograniczenia produkcji odpadów – na tego rodzaju działania wskazywało ogółem aż dwie trzecie spośród tych, którzy mają poczucie wpływu na graniczenie zmian klimatycznych. Ponad połowa mówiła o segregacji śmieci i ich recyklingu, w tym także takich działaniach jak oddawanie butelek do skupu, kompostowanie itd. Często deklarowano podejmowanie kroków mających na celu zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów – ograniczenie zużycia plastiku, używanie opakowań wielokrotnego użytku. Wiąże się to – z także często wymienianym – ograniczeniem konsumpcji i podejmowaniem bardziej przemyślanych decyzji konsumenckich – korzystaniem z produktów z drugiej ręki, kupowaniem lokalnych produktów i – przede wszystkim – powstrzymaniem się od kupowania niepotrzebnych rzeczy. Często mówiono również o oszczędzaniu wody, w tym także o zbieraniu i wykorzystywaniu deszczówki. Inne wypowiedzi z tej kategorii dotyczyły m.in. kupowania produktów firm dbających o środowisko, ogólnie – nieśmiecenia, używania mniejszej ilości chemii, oczyszczania ścieków.

Drugie najczęściej wymieniane pole działań mających służyć ograniczaniu zmian klimatycznych dotyczy systemu ogrzewania i korzystania z energii elektrycznej – w swoich wypowiedziach odnosiło się do tego niemal dwie piąte badanych. Najczęściej wskazywano na wymianę instalacji grzewczej na bardziej nowoczesną, np. gazową. Sporo osób mówiło o odnawialnych źródłach energii – instalacji paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła, korzystaniu z biopaliw. Wspominano, że nie należy palić śmieci, plastiku itp. Inna grupa możliwych działań z tej kategorii często wskazywana przez respondentów dotyczy oszczędzania energii – przede wszystkim mniejszego zużycia energii elektrycznej oraz korzystania z urządzeń energooszczędnych. Temu celowi służy także termomodernizacja budynków oraz ograniczenie zużycia opału, gazu itp.

Trzecim spośród najczęściej wymienianych obszarów podejmowanych działań jest komunikacja i transport – odnosiła się do niego w swoich wypowiedziach niemal jedna piąta badanych. Mówiono głównie o ograniczeniu używania samochodów, korzystaniu z komunikacji miejskiej i innych środków transportu zbiorowego, np. kolei, niekiedy także z roweru. Sugerowano potrzebę wymiany samochodu na bardziej ekologiczny, najlepiej elektryczny lub hybrydowy. Wspominano, choć tylko marginalnie, o ograniczaniu podróży samolotem.

Niewielka część wypowiedzi dotyczyła rolnictwa i konsumpcji produktów rolnych. Dostrzegano potrzebę ograniczania spożycia mięsa, niemarnowania jedzenia oraz ograniczenia stosowania nawozów sztucznych.

Dodatkowo zwracano niekiedy uwagę na potrzebę podnoszenia świadomości ekologicznej, edukacji dzieci i młodzieży oraz dokonywania właściwych wyborów politycznych.

Część osób poprzestawała na ogólnych postulatach troski o środowisko i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.

W jaki sposób ludzie tacy jak Pan(i) mogą przyczynić się do ograniczenia zmian klimatu?

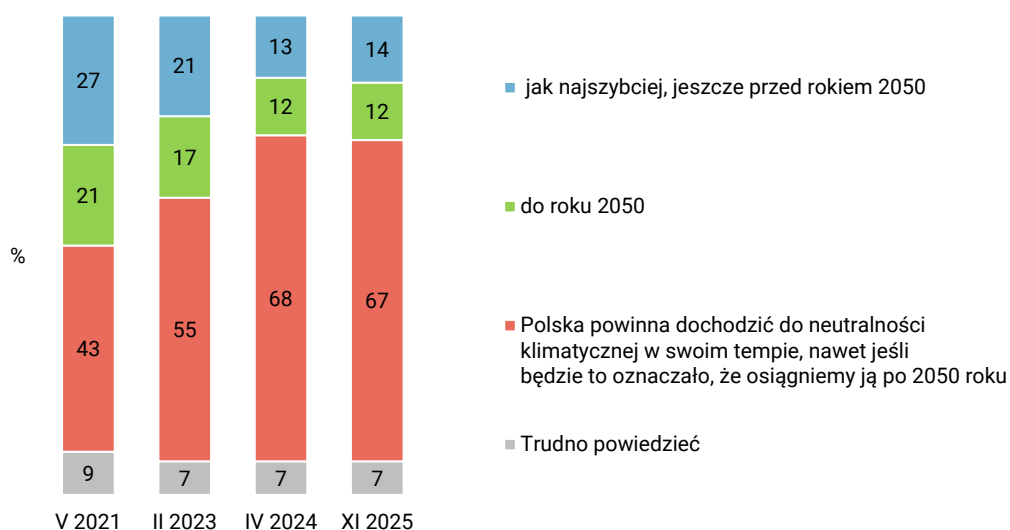
Ogrzewanie, produkcja i korzystanie z energii elektrycznej	39%
Zmiana systemu ogrzewania, wymiana instalacji grzewczej, starych pieców węglowych	17%
Oszczędzanie energii, mniejsze zużycie energii, energooszczędne urządzenia	13%
Odnawialne źródła energii (OZE), instalacja paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła, korzystanie z biopaliw	7%
Niepalenie śmieci, plastiku	6%
Ocieplenie domu, termomodernizacja	2%
Ograniczenie używania gazu, opału	1%
Komunikacja i transport	19%
Ograniczenie korzystania z samochodów	6%
Korzystanie z komunikacji miejskiej, transportu zbiorowego	6%
Korzystanie z samochodów elektrycznych i hybrydowych	3%
Korzystanie z ekologicznych środków transportu – ogólnie	2%
Ograniczenie podróży samolotem	1%
Wymiana samochodu – ogólnie	1%
Rozwój transportu niskoemisyjnego, mniejsza emisja spalin – ogólnie	1%
Korzystanie z roweru	1%
Rolnictwo i konsumpcja produktów spożywczych	4%
Ograniczenie spożycia mięsa, dieta wegetariańska	2%
Niemarnowanie jedzenia, ograniczenie zakupów produktów spożywczych	1%
Korzystanie z produktów spożywczych, których produkcja nie niszczy środowiska	<0,5%
Ograniczenie stosowania nawozów, oprysków	1%
Ograniczenie konsumpcji i produkcji śmieci, segregacja odpadów	66%
Segregacja odpadów i recykling, np. oddawanie butelek do skupu, kompostowanie	51%
Ograniczenie produkcji śmieci, ograniczenie zużycia plastiku, wykorzystanie opakowań wielokrotnego użytku	14%
Oszczędzanie wody, np. prysznic zamiast kąpieli, zbieranie deszczówki	9%
Odpowiedzialna konsumpcja, ograniczenie nadmiernej konsumpcji, np. używanie dłużej tych samych ubrań, kupowanie lokalnych produktów	8%
Nieśmiecenie – ogólnie	2%
Ogólnie – wybieranie produktów firm dbających o środowisko	2%
Mniej chemii, mniej detergentów	1%
Utylizacja, likwidacja śmieci	1%
Oczyszczanie ścieków	1%
Inne konkretne działania	1%
Sadzenie drzew, zadrzewianie, niewycinanie lasów	1%
Niepalenie ognisk	1%
Edukacja i polityka	3%
Edukacja dzieci, podnoszenie świadomości ekologicznej	2%
Wymuszanie zmian na władzy, właściwe wybory polityczne	1%
Ogólniki/ Ogólnie troska o środowisko i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych	12%
Ogólnie – troska o środowisko, ekologiczny sposób życia	9%
Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, ograniczenie CO ₂ – ogólnie	3%
Inne uwagi	4%
Sceptycyzm – nie mam bezpośredniego wpływu	1%
Ogólnie: zachęcać, a nie karać; ułatwianie dostępu do OZE	1%
Inne wypowiedzi	2%
Trudno powiedzieć	5%

KIEDY NEUTRALNOŚĆ KLIMATYCZNA?

Zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu (ang. *European Green Deal*) do 2050 roku Unia Europejska ma osiągnąć neutralność klimatyczną (zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto). W latach 2021–2024 wyraźnie zmniejszyło się poparcie społeczne dla realizacji tego celu przez Polskę. W 2021 roku za osiągnięciem neutralności klimatycznej w roku 2050 lub wcześniej opowiadała się niemal połowa badanych (łącznie 48%), trzy lata później – prawie o połowę mniej osób (25%). W tym czasie odsetek przekonanych, że Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej w swoim tempie, nawet jeśli będzie to oznaczało, że założony cel zostanie zrealizowany po roku 2050, zwiększył się z 43% do 68%. Tegoroczne dane są zbliżone do ubiegłorocznych. Unijny cel klimatyczny popiera łącznie 26% ogółu badanych, a 67% uważa, że Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej we własnym tempie.

CBOS

RYS. 6. Do 2050 roku państwa Unii Europejskiej mają osiągnąć neutralność klimatyczną: ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, które przyczyniają się do ocieplania klimatu, w tym dwutlenku węgla. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna dążyć, do osiągnięcia tego celu:

Przekonanie, że nie należy spieszyć się z realizacją celu klimatycznego, przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Za dochodzeniem do neutralności klimatycznej we własnym tempie szczególnie często optują rolnicy (86%) oraz robotnicy niewykwalifikowani (81%). Zwolennikami osiągnięcia tego celu najpóźniej do roku 2050 częściej niż przeciętnie są mieszkańcy największych miast (ogółem 37%), badani mający wyższe wykształcenie (35%), ankietowani o miesięcznych dochodach *per capita* od 3000 zł wzwyż (35%), kadra kierownicza i specjaliści (35%), pracownicy administracyjno-biurowi (37%) oraz osoby mające od 25 do 34 lat (34%). Postulat ten istotnie częściej popierają kobiety (29%) niż mężczyźni (21%)

Poglądy na temat tempa dochodzenia do neutralności klimatycznej zależą jednak przede wszystkim od orientacji politycznej i identyfikacji partyjnej. O ile blisko cztery piąte deklarujących prawicowe poglądy polityczne (79%) jest zdania, że nie powinniśmy spieszyć się z osiągnięciem celu klimatycznego, o tyle opinie badanych utożsamiających się z lewicą są zdecydowanie bardziej podzielone: 44% chciałoby, aby – zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu – nastąpiło to najpóźniej do roku 2050, ale 54% ma do tej kwestii bardziej zachowawcze podejście. Stosunek do celu klimatycznego dzieli elektoraty na dwie grupy. Zdecydowana większość zdeklarowanych wyborców ugrupowań prawicowych, Konfederacji Korony Polskiej, Konfederacji Wolność i Niepodległość oraz Prawa i Sprawiedliwości, opowiada się za dochodzeniem do neutralności klimatycznej we własnym tempie. Wyborcy Koalicji Obywatelskiej i – przede wszystkim – Lewicy są mniej jednomyślni w opiniach i znaczna część spośród nich popiera osiągnięcie zerowych emisji netto przed rokiem 2050.

TABELA 7

Potencjalne elektoraty	Do 2050 roku państwa Unii Europejskiej mają osiągnąć neutralność klimatyczną: ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, które przyczyniają się do ocieplania klimatu, w tym dwutlenku węgla. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna dążyć, do osiągnięcia tego celu:			
	jak najszybciej, jeszcze przed rokiem 2050	do roku 2050	Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej w swoim tempie, nawet jeśli będzie to oznaczało, że osiągniemy ją po roku 2050	Trudno powiedzieć
w procentach				
Lewica + Razem	35	25	40	0
Koalicja Obywatelska	22	18	57	3
Konfederacja Wolność i Niepodległość	9	3	82	6
Prawo i Sprawiedliwość	7	7	78	8
Konfederacja Korony Polskiej	3	3	93	1

Ze względu na niewielką liczbę zwolenników partii Razem, dołączono ich do elektoratu Lewicy

Stosunek do realizacji unijnego celu klimatycznego wiąże się z postrzeganiem zmian klimatu. Za osiągnięciem neutralności klimatycznej do 2050 roku opowiada się ponad połowa badanych uważających zmiany klimatu za jedno z największych zagrożeń cywilizacyjnych (56%). Jednak także w tej grupie, a więc wśród osób najpoważniej traktujących to zjawisko, spora część (40%) opowiada się za dochodzeniem do neutralności klimatycznej we własnym tempie.

TABELA 8

Jaka jest Pana(i) opinia na temat zmian klimatu?	Do 2050 roku państwa Unii Europejskiej mają osiągnąć neutralność klimatyczną: ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, które przyczyniają się do ocieplania klimatu, w tym dwutlenku węgla. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna dążyć, do osiągnięcia tego celu:			
	jak najszybciej, jeszcze przed rokiem 2050	do roku 2050	Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej w swoim tempie, nawet jeśli będzie to oznaczało, że osiągniemy ją po roku 2050	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zmiany klimatu są obecnie jednym z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji	33	23	40	4
Zmiany klimatu stanowią pewne zagrożenie, ale jest to jedno z wielu niebezpiecznych zjawisk	12	13	70	5
Zmiany klimatu nie stanowią szczególnie istotnego zagrożenia	6	4	85	5
Zmiany klimatu w ogóle nie są zjawiskiem niebezpiecznym	6	6	80	8
Takie zjawisko jak zmiany klimatu nie istnieje	3	3	94	0
Trudno powiedzieć	6	3	46	45

KIERUNKI ZMIAN W ENERGETYCE

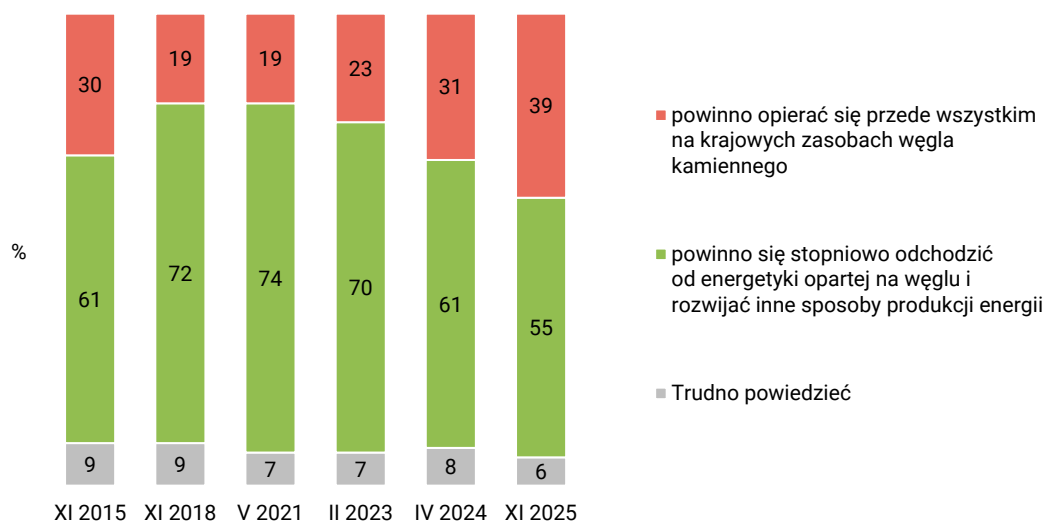
Większość Polaków popiera transformację energetyczną – odchodzenia od węgla na rzecz bardziej ekologicznych sposobów produkcji energii. Poparcie dla stopniowej rezygnacji z energetyki opartej na węglu jest jednak obecnie najniższe od roku 2015 – deklaruje je 55% badanych, o 6 punktów procentowych mniej niż rok temu, o 15 punktów mniej niż dwa lata temu i aż od 19 punktów mniej niż w 2021 roku. Przekonanie, że wytwarzanie energii powinno opierać się głównie na krajowych zasobach węgla kamiennego, wyraża dziś 39% ankietowanych, o 8 punktów więcej niż rok temu, o 16 punktów więcej niż dwa lata temu i o 20 punktów więcej niż w 2021 roku. Tegoroczne wyniki świadczą o postępującym w ostatnich latach regresie w myśleniu o transformacji energetycznej. Wydaje się, że Polacy mają poczucie rosnących obciążeń związanych z polityką klimatyczną, przede wszystkim tych ponoszonych przez samych obywateli. Świadczą o tym m.in. wyniki badań jakościowych CBOS przeprowadzonych w tym roku i w latach ubiegłych². Dodatkowo doświadczenie kryzysu energetycznego w 2022 roku najwyraźniej zostawiło ślad w pamięci społecznej, zachwiało poczuciem bezpieczeństwa Polaków i spowodowało zwrot w kierunku węgla. Sprawilo, że polski węgiel i jego

² Por. CBOS Flash „20 lat obecności Polski w Unii Europejskiej”, kwiecień 2024 (oprac. M. Głowacki, B. Roguska) oraz CBOS Flash „Na ekologii zarabiają bogaci, a tracą rolnicy i „zwykli ludzie”. Polscy rolnicy o Zielonym Ładzie, umowie Mercosur, hipokryzji elit i nadchodzącym końcu rolnika-gospodarza”, październik 2025 (oprac. K. Leśniewicz).

eksploatacja wydają się kotwicą bezpieczeństwa w niepewnych czasach. Tym bardziej, że nie mamy jeszcze elektrowni jądrowych, których budowę w naszym kraju popiera obecnie większość Polaków³.

CBOS

RYS. 7. Obecnie podstawowym surowcem energetycznym w Polsce jest węgiel kamienny. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych 10–20 lat wytwarzanie energii w Polsce*:

* W latach 2015–2018 pytaliśmy o zmiany w perspektywie 20–30 lat

Jeszcze rok temu aprobata odchodzenia od węgla na rzecz innych sposobów wytwarzania energii przeważała we wszystkich uwzględnionych w analizach grupach społeczno-demograficznych. Obecnie w niektórych kategoriach przewagę zyskali zwolennicy energetyki opartej na węglu. Opinie w tej kwestii różnicuje status społeczno-ekonomiczny i miejsce zamieszkania. Za dalszym korzystaniem z polskiego węgla częściej niż przeciętnie opowiadają się badani o niższym statusie społeczno-ekonomicznym: ankietowani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (44%) i – przede wszystkim – zasadniczym zawodowym (56%) oraz badani o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 3000 zł (48%), respondenci źle oceniający swoje warunki materialne (51%), osoby zajmujące się domem (55%), a ponadto mieszkańcy wsi (49%), a zwłaszcza rolnicy (66% spośród uczestniczących w badaniu). Postulat odejścia od węgla zyskuje największe poparcie wśród mieszkańców dużych miast, liczących co najmniej pół miliona ludności (73%), wśród osób najlepiej wykształconych i sytuowanych: badanych z wyższym wykształceniem (69%), ankietowanych o miesięcznych dochodach *per capita* wynoszących co najmniej 4000 zł (71%), kadry kierowniczej i specjalistów (71%) oraz osób młodych, do 24 roku życia (72%), w tym uczniów i studentów (76%).

³ Zob. komunikat CBOS „Opinia publiczna o polityce energetycznej”, czerwiec 2024 (oprac. M. Feliksiak, B. Roguska).

Opinie w tej kwestii wiążą się z orientacją polityczną i – szerzej – światopoglądową. Za odejściem od węgla i rozwijaniem innych sposobów wytwarzania energii szczególnie często opowiadają się osoby deklarujące lewicowe poglądy polityczne (75%) oraz niebiorące udziału w praktykach religijnych (76%). Do zwolenników pozostania przy węglu nieco częściej niż przeciętnie można zaliczyć badanych deklarujących prawicowe poglądy polityczne (51%) oraz osoby religijne, uczestniczące w praktykach religijnych przynajmniej raz w tygodniu (53%). Zróżnicowania te znajdują odbicie w opiniach elektoratów. O ile sympatycy Koalicji Obywatelskiej, Lewicy i partii Razem dość jednoznacznie popierają dekarbonizację, o tyle wśród wyborców Prawa i Sprawiedliwości, Konfederacji WiN i – przede wszystkim – Konfederacji Korony Polskiej przeważają zwolennicy dalszego rozwoju energetyki opartej na węglu. Wyniki potwierdzają, że najbardziej zachowawczy w kwestiach klimatu i energetyki są zwolennicy ugrupowania Grzegorza Brauna.

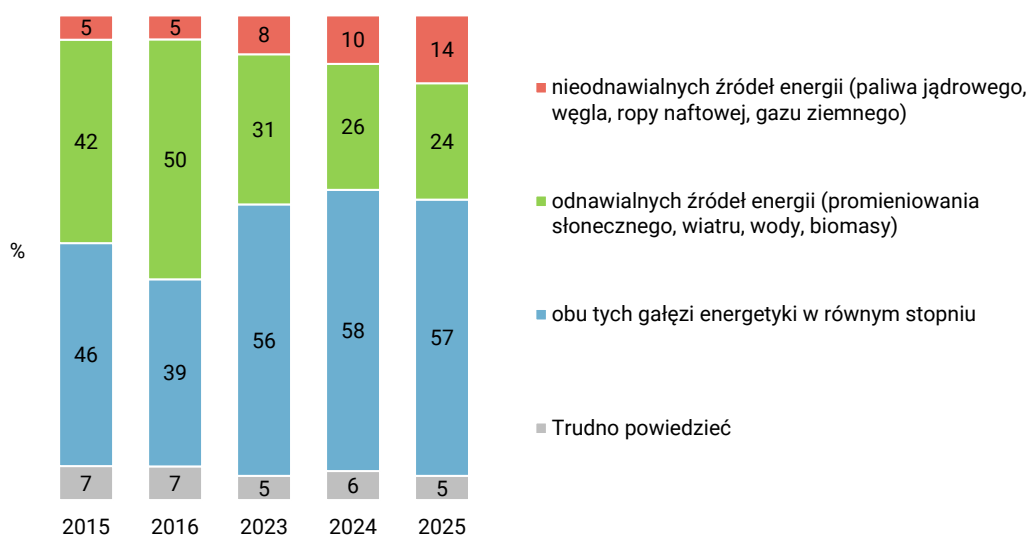
TABELA 9

Potencjalne elektoraty	Obecnie podstawowym surowcem energetycznym w Polsce jest węgiel kamienny. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych 10–20 lat wytwarzanie energii w Polsce:		
	powinno opierać się przede wszystkim na krajowych zasobach węgla kamiennego	powinno się stopniowo odchodzić od energetyki opartej na węglu i rozwijać inne sposoby produkcji energii	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Konfederacja Korony Polskiej	77	23	0
Prawo i Sprawiedliwość	65	32	3
Konfederacja Wolność i Niepodległość	55	42	3
Koalicja Obywatelska	14	83	3
Lewica + Razem	19	81	0

Ze względu na niewielką liczbę zwolenników partii Razem, dołączono ich do elektoratu Lewicy

Polacy w większości są zdania, że powinno się rozwijać się zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii (57%). Niemal co czwarty badany (24%) uważa, że obecnie należy skupić się na rozwoju OZE, a znacznie mniejsza grupa (14%) stawia w pierwszej kolejności na nieodnawialne źródła energii. Odpowiedzi na pytanie o preferowany kierunek rozwoju energetyki potwierdzają obserwowane od 2022 roku zmiany w sposobie myślenia Polaków. W ostatnich latach przybywa bowiem osób kładących nacisk na potrzebę rozwoju nieodnawialnych źródeł energii i maleje odsetek zwolenników koncentrowania się na pozyskiwaniu energii z OZE. Wydaje się, że Polacy widzą konieczność dywersyfikacji źródeł energii, tak, aby zapewnić bezpieczeństwo jej dostaw.

RYS. 8. Czy uważa Pan(i), że obecnie należy skoncentrować się na rozwoju:

Opinie na temat kierunków rozwoju polskiej energetyki zależą przede wszystkim od orientacji politycznej i – szerzej – światopoglądowej. Choć niezależnie od opcji politycznej przeważa przekonanie o konieczności rozwijania zarówno odnawialnych, jak i nieodnawialnych źródeł energii, to dla osób deklarujących lewicowe lub centrowe poglądy polityczne priorytetem jest inwestowanie w odnawialne źródła energii, podczas gdy respondenci identyfikujący się z prawicą nieco silniej akcentują potrzebę rozwoju źródeł nieodnawialnych. Duże znaczenie ma religijność – rozwój OZE za priorytet częściej niż inni uznają osoby nieuczestniczące w praktykach religijnych, zaś największy nacisk na źródła nieodnawialne kładą respondenci najbardziej zaangażowani w praktyki religijne. Zróżnicowania te znajdują odzwierciedlenie w elektoratach. Zdeklarowani wyborcy Koalicji Obywatelskiej, Lewicy oraz partii Razem częściej niż przeciętnie opowiadają się za skoncentrowaniem się na rozwoju OZE, podczas gdy sympatycy Prawa i Sprawiedliwości, Konfederacji Wolność i Niepodległość, a zwłaszcza Konfederacji Korony Polskiej chcą stawiać raczej na inwestycje w źródła nieodnawialne.

TABELA 10

Potencjalne elektoraty	Czy uważa Pan(i), że obecnie należy skoncentrować się na rozwoju:			
	nieodnawialnych źródeł energii (paliwa jądrowego, węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego)	odnawialnych źródeł energii (promieniowania słonecznego, wiatru, wody, biomasy)	obu tych gałęzi energetyki w równym stopniu	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Koalicja Korony Polskiej	39	3	58	0
Prawo i Sprawiedliwość	26	11	56	6
Konfederacja Wolność i Niepodległość	21	13	66	0
Lewica + Razem	10	38	52	0
Koalicja Obywatelska	2	43	50	5

Ze względu na niewielką liczbę zwolenników partii Razem, dołączono ich do elektoratu Lewicy

***

Wyniki badania mogą zaskakiwać. Mimo postępujących zmian w energetyce – spadku udziału węgla w miksie energetycznym i wzroście udziału OZE – Polacy coraz mocniej opowiadają się za rozwijaniem nieodnawialnych źródeł energii. Od roku 2023 systematycznie przybywa osób przekonanych, że przez najbliższą dekadę lub dwie polska energetyka powinna opierać się na krajowych zasobach węgla. Jak pokazywały ubiegłoroczne badania, Polacy liczą także na rozwój energetyki jądrowej w naszym kraju. Momentem zwrotnym w sposobie myślenia Polaków był kryzys energetyczny po wybuchu wojny w Ukrainie, który spowodował, że kluczowego znaczenia nabrało bezpieczeństwo dostaw paliw i produkcji energii, w tym także dostęp do nich po akceptowalnych cenach.

Stosunek do dekarbonizacji i – szerzej – transformacji energetycznej oraz realizacji celu klimatycznego UE ewoluuje wraz ze zmianą w postrzeganiu ocieplania się klimatu. Zależność między percepcją zmian klimatu a stosunkiem do transformacji energetycznej jest dwustronna. Świadomość zmian klimatycznych wpływa na stosunek do transformacji energetycznej, ale może być również odwrotnie. Większy sceptycyzm dotyczący wagi ocieplania się klimatu, z którym mamy obecnie do czynienia, może być reakcją na zmiany w energetyce i polityce klimatycznej w ostatnich latach. Mniejsza akceptacja tych zmian skutkuje wzrostem sceptycyzmu i prowadzi do umniejszania wagi zagrożeń klimatycznych.

TABELA 1

		Jaka jest Pana(i) opinia na temat zmian klimatu?						Liczba osób
		Zmiany klimatu są obecnie jednym z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji	Zmiany klimatu stanowią pewne zagrożenie, ale jest to jedno z wielu niebezpiecznych zjawisk	Zmiany klimatu nie stanowią szczególnie istotnego zagrożenia	Zmiany klimatu w ogóle nie są zjawiskiem niebezpiecznym	Takie zjawisko jak zmiany klimatu nie istnieje	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		17	51	16	5	3	7	989
Płeć	Mężczyźni	15	50	20	6	5	5	470
	Kobiety	20	52	14	5	2	8	519
Wiek	18–24 lata	18	51	14	9	4	3	81
	25–34	18	52	16	6	2	6	143
	35–44	14	52	21	3	4	5	194
	45–54	19	57	15	3	4	3	177
	55–64	25	47	12	6	2	8	143
	65 lat i więcej	14	47	17	6	4	11	252
Miejsce zamieszkania	Wieś	12	54	19	4	3	8	394
	Miasto do 19 999	17	44	20	6	2	11	134
	20 000 – 99 999	22	50	18	4	4	3	190
	100 000 – 499 999	19	49	13	10	5	5	150
	500 000 i więcej mieszk.	25	54	8	4	4	5	121
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	20	38	14	5	6	18	101
	Zasadnicze zawodowe	12	46	22	6	5	9	219
	Średnie	14	54	17	5	4	6	360
	Wyższe	24	55	13	4	2	2	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	54	13	3	3	1	152
	Średni personel, technicy	6	58	17	10	3	7	58
	Pracownicy adm.-biurowi	24	57	13	3		2	75
	Pracownicy usług	17	48	22	9	2	3	63
	Robotnicy wykwalifikowani	9	56	18	7	5	5	113
	Robotnicy niewykwalifik.	17	50	19	7	4	4	32
	Rolnicy	16	57	18		4	4	33
	Pracujący na własny rach.	17	50	17	6	7	3	58
	Bezrobotni	16	29	19		7	28	17
	Emeryci	15	47	17	6	4	11	272
	Renciści	14	49	11	3	10	12	26
	Uczniowie i studenci	27	47	14	6		6	45
	Zajmujący się domem i inni	19	49	15	3	4	10	46
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	27	52	12	4	1	5
spółce właścicieli prywatnych i państwa		12	59	17	8	3	1	125
sekt. pryw. poza rolnict.		16	53	18	6	4	3	284
prywatnym gosp. rolnym		15	56	21		4	4	34
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	16	42	19	4	5	13	122
	Od 2000 do 2999 zł	8	45	24	8	4	12	160
	Od 3000 do 3999 zł	15	54	17	6	4	3	140
	Od 4000 do 5999 zł	24	54	11	4	4	4	153
	6000 zł i więcej	23	56	12	5	2	1	108
	Trudno powiedzieć	22	55	7	6	3	6	126
	Odmowa odpowiedzi	15	53	21	3	2	6	181
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	27	24	2	9	17	46
	Średnie	13	51	18	3	3	11	328
	Dobre	19	53	15	6	3	4	615
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	18	28	26	7	11	11	41
	Raz w tygodniu	12	48	19	5	5	11	327
	1–2 razy w miesiącu	10	51	25	5	2	6	116
	Kilka razy w roku	18	55	15	6	2	5	261
	W ogóle nie uczestniczy	27	57	9	4	2	1	221
Poglądy polityczne	Lewica	29	53	10	4	0	3	248
	Centrum	20	56	12	5	2	4	237
	Prawica	8	47	26	8	6	6	351
	Trudno powiedzieć	14	52	14	3	5	13	123

TABELA 2

		Gdzie upatrywał(a)by Pan(i) przede wszystkim przyczyn zmian klimatu? Czy, Pana(i) zdaniem:			Liczba osób	
		jest to przede wszystkim efekt działalności człowieka	odpowiadają za to przede wszystkim przyczyny naturalne	Trudno powiedzieć		
		%	%	%		
Ogółem		64	29	7	886	
Płeć	Mężczyźni	60	32	8	421	
	Kobiety	68	26	7	465	
Wiek	18–24 lata	72	17	11	74	
	25–34	60	35	5	131	
	35–44	67	27	6	174	
	45–54	68	26	6	166	
	55–64	63	28	9	129	
	65 lat i więcej	58	33	10	213	
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	36	8	349	
	Miasto do 19 999	61	31	8	116	
	20 000 – 99 999	73	21	6	177	
	100 000 – 499 999	63	30	7	134	
	500 000 i więcej mieszk.	79	14	7	109	
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	51	38	10	77	
	Zasadnicze zawodowe	49	43	8	189	
	Średnie	63	29	9	322	
	Wyższe	78	17	5	298	
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	79	15	5	145	
	Średni personel, technicy	65	27	8	53	
	Pracownicy adm.-biurowi	81	12	7	73	
	Pracownicy usług	64	33	3	59	
	Robotnicy wykwalifikowani	50	43	7	101	
	Robotnicy niewykwalifik.	50	35	16	29	
	Rolnicy	41	52	7	30	
	Pracujący na własny rach.	62	33	5	52	
	Bezrobotni	69	15	16	11	
	Emeryci	58	32	10	232	
	Renciści	60	40		20	
	Uczniowie i studenci	80	17	3	41	
	Zajmujący się domem i inni	60	31	9	39	
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	78	16	7	137
spółce właścicieli prywatnych i państwa		62	30	7	120	
sekt. pryw. poza rolnict.		64	30	6	258	
prywatnym gosp. rolnym		43	48	9	31	
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	57	36	7	98	
	Od 2000 do 2999 zł	45	47	9	133	
	Od 3000 do 3999 zł	66	28	6	129	
	Od 4000 do 5999 zł	76	19	5	141	
	6000 zł i więcej	76	21	3	104	
	Trudno powiedzieć	62	24	15	115	
Odmowa odpowiedzi	Odmowa odpowiedzi	66	27	8	165	
	Złe	52	43	5	34	
	Średnie	57	36	7	280	
Dobre	Dobre	68	24	8	572	
	Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	43	6	32
		Raz w tygodniu	57	35	9	274
1–2 razy w miesiącu		51	42	7	106	
Kilka razy w roku		66	26	8	242	
W ogóle nie uczestniczy		78	17	4	213	
Poglądy polityczne	Lewica	78	17	5	239	
	Centrum	70	23	7	220	
	Prawica	48	43	9	308	
	Trudno powiedzieć	64	27	10	100	

TABELA 3

		Co poszczególne kraje, w tym Polska, powinny, Pana(i) zdaniem, zrobić w związku ze zmianami klimatu?				Liczba osób
		Dopóki nie jesteśmy pewni, że zmiany klimatu są rzeczywiście problemem, nie należy podejmować żadnych kroków, które pociągałyby za sobą koszty gospodarcze	Problemem zmian klimatu należy się zająć, ale jego skutki są rozciągnięte w czasie, więc środki zaradcze należy wprowadzać stopniowo, aby ograniczyć koszty	Zmiany klimatu to poważny i pilny problem. Odpowiednie działania należy podjąć natychmiast, nawet jeżeli wiąże się ze znacznymi kosztami	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		15	63	19	4	890
Płeć	Mężczyźni	18	63	17	2	424
	Kobiety	12	63	21	5	466
Wiek	18–24 lata	11	66	19	5	75
	25–34	18	61	20	2	132
	35–44	13	66	20	1	176
	45–54	15	61	19	5	166
	55–64	14	57	23	5	129
	65 lat i więcej	15	65	15	5	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	14	62	18	6	349
	Miasto do 19 999	18	66	14	2	116
	20 000 – 99 999	17	63	19	1	177
	100 000 – 499 999	14	65	19	3	136
	500 000 i więcej mieszk.	10	60	27	4	111
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	19	49	22	9	77
	Zasadnicze zawodowe	23	57	16	5	189
	Średnie	14	67	16	4	324
	Wyższe	9	66	23	1	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	8	65	27	1	145
	Średni personel, technicy	11	77	12		53
	Pracownicy adm.-biurowi	8	69	22	2	73
	Pracownicy usług	14	57	28	2	60
	Robotnicy wykwalifikowani	23	59	14	4	102
	Robotnicy niewykwalifik.	25	49	18	8	29
	Rolnicy	14	69	13	4	30
	Pracujący na własny rach.	24	55	21		52
	Bezrobotni	13	37	45	6	11
	Emeryci	15	62	16	6	232
	Renciści	11	83	6		20
	Uczniowie i studenci	9	69	20	3	42
	Pracuje w:	Zajmujący się domem i inni	20	56	12	12
inst. państw., publicznej		8	67	24	2	137
spółce właścicieli prywatnych i państwa		16	62	22	1	120
sekt. pryw. poza rolnict.		17	62	19	2	262
prywatnym gosp. rolnym		15	68	13	3	31
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	26	53	16	5	100
	Od 2000 do 2999 zł	21	63	12	4	134
	Od 3000 do 3999 zł	12	72	13	3	129
	Od 4000 do 5999 zł	9	64	23	3	141
	6000 zł i więcej	9	57	33	1	104
	Trudno powiedzieć	14	55	25	5	115
	Odmowa odpowiedzi	13	69	14	4	166
Ocena własnych war. mater.	Złe	21	55	20	3	34
	Średnie	20	61	14	4	283
	Dobre	11	64	21	3	573
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	29	58	13		32
	Raz w tygodniu	17	64	14	6	274
	1–2 razy w miesiącu	18	57	20	4	106
	Kilka razy w roku	13	65	20	2	244
	W ogóle nie uczestniczy	9	62	26	3	214
Poglądy polityczne	Lewica	8	59	32	1	239
	Centrum	11	71	16	3	222
	Prawica	22	63	12	3	311
	Trudno powiedzieć	17	53	18	12	100

TABELA 4

		Czy działania podejmowane przez ludzi takich jak Pan(i) mogą przyczynić się do ograniczenia zmian klimatu?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		58	36	6	888
Płeć	Mężczyźni	52	41	7	423
	Kobiety	63	31	6	465
Wiek	18–24 lata	64	27	9	75
	25–34	59	40	1	132
	35–44	59	34	6	176
	45–54	66	29	5	165
	55–64	57	35	9	129
	65 lat i więcej	48	44	8	212
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	38	7	349
	Miasto do 19 999	55	38	7	116
	20 000 – 99 999	60	35	4	176
	100 000 – 499 999	59	37	4	136
	500 000 i więcej mieszk.	63	28	9	111
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	46	44	10	77
	Zasadnicze zawodowe	44	48	8	189
	Średnie	58	34	8	324
	Wyższe	69	28	3	298
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	72	25	3	144
	Średni personel, technicy	61	36	3	53
	Pracownicy adm.-biurowi	67	27	6	73
	Pracownicy usług	53	43	4	60
	Robotnicy wykwalifikowani	53	42	5	102
	Robotnicy niewykwalifik.	41	53	6	29
	Rolnicy	55	29	16	30
	Pracujący na własny rach.	56	36	8	52
	Bezrobotni	76	17	7	11
	Emeryci	50	41	9	231
	Renciści	49	51		20
	Uczniowie i studenci	68	26	6	42
	Zajmujący się domem i inni	52	38	10	39
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	71	26	3
spółce właścicieli prywatnych i państwa		67	25	8	119
sekt. prywat. poza rolnict.		52	44	4	262
prywatnym gosp. rolnym		54	31	16	31
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	51	38	11	100
	Od 2000 do 2999 zł	44	47	9	134
	Od 3000 do 3999 zł	61	34	5	129
	Od 4000 do 5999 zł	62	32	5	141
	6000 zł i więcej	67	31	2	104
	Trudno powiedzieć	58	36	6	115
	Odmowa odpowiedzi	61	33	6	164
Ocena własnych war. mater.	Złe	45	47	9	33
	Średnie	50	41	9	282
	Dobre	62	33	5	573
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	72	28		32
	Raz w tygodniu	53	39	8	274
	1–2 razy w miesiącu	51	39	10	106
	Kilka razy w roku	58	37	5	244
	W ogóle nie uczestniczy	64	31	5	214
Poglądy polityczne	Lewica	67	27	6	239
	Centrum	60	34	5	222
	Prawica	49	46	6	310
	Trudno powiedzieć	55	31	14	100

TABELA 5

		Do 2050 roku państwa Unii Europejskiej mają osiągnąć neutralność klimatyczną: ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, które przyczyniają się do ocieplania klimatu – w tym dwutlenku węgla. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska powinna dążyć do osiągnięcia tego celu:				Liczba osób
		jak najszybciej, jeszcze przed rokiem 2050	do roku 2050	Polska powinna dochodzić do neutralności klimatycznej w swoim tempie, nawet jeśli będzie to oznaczało, że osiągniemy ją po roku 2050	Trudno powiedzieć	
Ogółem		14	12	67	7	988
Płeć	Mężczyźni	11	10	74	5	471
	Kobiety	16	13	61	9	518
Wiek	18–24 lata	13	19	64	4	81
	25–34	23	11	60	6	143
	35–44	15	11	71	4	193
	45–54	9	10	73	7	176
	55–64	12	10	71	7	142
	65 lat i więcej	13	13	63	11	253
Miejsce zamieszkania	Wieś	11	9	72	7	394
	Miasto do 19 999	15	14	62	10	134
	20 000 – 99 999	18	11	64	7	189
	100 000 – 499 999	13	11	71	5	150
	500 000 i więcej mieszcz.	18	19	58	5	121
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	8	11	66	15	102
	Zasadnicze zawodowe	12	7	73	8	218
	Średnie	12	12	70	6	360
	Wyższe	19	16	60	4	308
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	21	14	62	3	151
	Średni personel, technicy	20	8	70	2	58
	Pracownicy adm.-biurowi	18	19	54	10	75
	Pracownicy usług	21	8	64	7	63
	Robotnicy wykwalifikowani	7	14	72	7	112
	Robotnicy niewykwalifik.	10	6	81	4	32
	Rolnicy	4		86	10	33
	Pracujący na własny rach.	8	8	76	8	58
	Bezrobotni	15	5	76	4	17
	Emeryci	13	12	64	11	273
	Renciści	5	14	74	7	26
	Uczniowie i studenci	12	17	71		45
	Zajmujący się domem i inni	9	7	73	11	46
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	16	14	61	8	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	12	9	76	3	124
	sekt. prywat. poza rolnict.	17	14	65	5	283
	prywatnym gosp. rolnym	4		86	9	34
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	12	6	74	8	123
	Od 2000 do 2999 zł	8	6	76	10	159
	Od 3000 do 3999 zł	16	17	60	6	140
	Od 4000 do 5999 zł	19	17	59	5	153
	6000 zł i więcej	20	14	63	4	107
	Trudno powiedzieć	14	13	65	8	126
	Odmowa odpowiedzi	11	11	72	7	180
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	7	73	7	46
	Średnie	14	7	69	9	327
	Dobre	14	14	66	6	615
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	14	13	62	10	41
	Raz w tygodniu	11	10	68	11	326
	1–2 razy w miesiącu	11	7	75	6	116
	Kilka razy w roku	14	11	70	5	261
	W ogóle nie uczestniczy	20	18	58	4	221
Poglądy polityczne	Lewica	26	18	54	2	248
	Centrum	11	17	65	7	238
	Prawica	8	7	79	6	350
	Trudno powiedzieć	11	4	64	21	123

TABELA 6

		Obecnie podstawowym surowcem energetycznym w Polsce jest węgiel kamienny. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższych 10–20 lat wytwarzanie energii w Polsce:			Liczba osób
		powinno opierać się przede wszystkim na krajowych zasobach węgla kamiennego	powinno się stopniowo odchodzić od energetyki opartej na węglu i rozwijać inne sposoby produkcji energii	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		39	55	6	987
Płeć	Mężczyźni	39	58	3	471
	Kobiety	39	53	8	516
Wiek	18–24 lata	26	72	2	81
	25–34	33	59	8	141
	35–44	46	51	3	194
	45–54	46	47	8	175
	55–64	36	58	6	143
	65 lat i więcej	37	56	7	253
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	46	5	393
	Miasto do 19 999	39	52	10	134
	20 000 – 99 999	33	61	7	190
	100 000 – 499 999	31	62	7	149
	500 000 i więcej mieszk.	24	73	3	121
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	45	44	11	101
	Zasadnicze zawodowe	56	40	5	219
	Średnie	38	56	6	360
	Wyższe	26	69	5	307
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	71	5	152
	Średni personel, technicy	33	65	2	58
	Pracownicy adm.-biurowi	36	61	3	75
	Pracownicy usług	44	51	5	61
	Robotnicy wykwalifikowani	48	46	7	113
	Robotnicy niewykwalifik.	48	41	11	30
	Rolnicy	66	30	4	33
	Pracujący na własny rach.	42	52	5	58
	Bezrobotni	42	52	6	17
	Emeryci	38	55	7	273
	Renciści	46	41	13	26
	Uczniowie i studenci	21	76	3	45
	Zajmujący się domem i inni	55	34	11	46
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	59	8	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	41	56	3	125
	sekt. pryw. poza rolnict.	38	58	4	280
	prywatnym gosp. rolnym	62	34	4	34
	Do 1999 zł	49	44	6	123
Dochody na jedną osobę	Od 2000 do 2999 zł	47	45	8	160
	Od 3000 do 3999 zł	40	56	4	140
	Od 4000 do 5999 zł	26	72	2	153
	6000 zł i więcej	27	69	4	108
	Trudno powiedzieć	43	50	7	126
	Odmowa odpowiedzi	38	53	9	178
	Ocena własnych war. mater.	Złe	51	43	6
Średnie		48	44	8	327
Dobre		33	62	5	615
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	52	35	13	41
	Raz w tygodniu	53	40	6	328
	1–2 razy w miesiącu	42	53	5	114
	Kilka razy w roku	33	62	6	261
	W ogóle nie uczestniczy	20	76	4	221
Poglądy polityczne	Lewica	20	75	5	248
	Centrum	37	58	5	237
	Prawica	51	45	4	350
	Trudno powiedzieć	42	45	13	123

TABELA 7

		Czy uważa Pan(i), że obecnie należy skoncentrować się na rozwoju:				Liczba osób
		nieodnawialnych źródeł energii (paliwa jądrowego, węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego)	odnawialnych źródeł energii (promieniowania słonecznego, wiatru, wody, biomasy)	obu tych gałęzi energetyki w równym stopniu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		14	24	57	5	989
Płeć	Mężczyźni	18	22	58	2	471
	Kobiety	10	27	56	7	518
Wiek	18–24 lata	13	32	55		81
	25–34	13	28	55	4	143
	35–44	15	23	62		193
	45–54	13	20	61	6	177
	55–64	15	25	56	4	143
	65 lat i więcej	14	24	52	9	253
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	18	63	3	394
	Miasto do 19 999	14	24	53	9	134
	20 000 – 99 999	12	35	50	2	190
	100 000 – 499 999	14	25	58	4	150
	500 000 i więcej mieszk.	11	29	51	9	121
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	17	20	52	10	102
	Zasadnicze zawodowe	14	17	64	6	219
	Średnie	14	25	57	5	359
	Wyższe	13	31	54	1	309
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	33	51	1	152
	Średni personel, technicy	16	21	58	5	58
	Pracownicy adm.-biurowi	8	31	60	2	75
	Pracownicy usług	18	36	46		63
	Robotnicy wykwalifikowani	12	16	68	4	113
	Robotnicy niewykwalifik.	18	22	61		32
	Rolnicy	15	3	78	4	33
	Pracujący na własny rach.	16	15	63	5	58
	Bezrobotni	39	24	37		17
	Emeryci	14	25	52	9	273
	Renciści	16	17	59	9	26
	Uczniowie i studenci	5	37	58		45
	Zajmujący się domem i inni	9	12	70	9	44
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	10	30	55	5
spółce właścicieli prywatnych i państwa		19	20	60	1	125
sekt. prywat. poza rolnict.		14	26	58	2	284
prywatnym gosp. rolnym		14	6	76	4	34
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	20	18	56	5	121
	Od 2000 do 2999 zł	19	15	58	8	160
	Od 3000 do 3999 zł	11	32	55	2	140
	Od 4000 do 5999 zł	11	29	57	4	153
	6000 zł i więcej	10	34	56		108
	Trudno powiedzieć	16	20	57	7	126
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	11	25	60	5	181
	Złe	17	17	66		46
	Średnie	18	18	56	8	327
	Dobre	11	28	57	3	616
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	31	17	41	11	41
	Raz w tygodniu	17	18	59	6	327
	1–2 razy w miesiącu	12	20	63	5	116
	Kilka razy w roku	12	29	56	3	261
	W ogóle nie uczestniczy	9	35	55	2	221
Poglądy polityczne	Lewica	7	41	52	1	248
	Centrum	9	26	60	5	238
	Prawica	23	16	58	3	351
	Trudno powiedzieć	13	17	57	13	122